

giu-giu a la orelleta», Ll. Galiana, a. 1768, *Rondalla de Rondalles*, 21. «Estar, dos o més, de *giu giu*: hablar quedo o con voz baja» Escrig, 1851, *El Dag*. explica: «onomatopeia de certs sorolls febles com la remor del vent, dels ocells, el cant dels ocells, el xerrar de les dones; ex.: *se sentia un xiuxiu!*».

Fora de Carles Ros no el recolliren els diccs. fins a Lab. (1840): «*xiuxiu*: l'acció de parlar al oído en veu baixa, *cuchicheo*, mussitatio; *fer lo xiuxiu*: parlar ab baixa veu a la orella d'alguí, davant d'altre». El recollia Fabra en la *Gram.* de 1912 incloent-lo en la llista de les onomatopeies reiterades, junt amb *rum-rum*, *bum-bum*, *xim-xim* etc. (p. 271), i en el glossari, amb traducció «*cuchicheo*».

En el Principat ja apareix ben sovint en els escriptors de la Renaixença: «La veritat tota nua, / no 'm fa temor ni vergonya: / no vull *xiux-xiux* a la orella, / tinc odi a les cambres fosques», són versos de l'olotí Pau Estorch (*Lo Tamburiner del Fluvià*, a. 1851, XIII); «--- la Pepeta --- la seva mare --- y les vehines --- Al obrador, lo Sr. Janet y en Magí estan *xiuxiu*; és un dissabte, y aquest últim acaba de cobrar la setmanada; tots dos estan --- molt comunicatius --- Magí --- parla: —La Pepeta m'agrada molt --- ja m'hi voldria casar ab la Pepeta, però --- la Pepeta y en Carlets ---», *Esc. Vilanova* (1885, *Esc. Barcelonines*, O. C. IV, 42.13). «Jo m'he escarrassat, i no he fet sinó patir; i vostè, senyoreta, sàpiga que no m'agraden tants *xiu-xiux*. —Ai! jo? --- —Aquesta i l'Eladí --- no han fet sinó murmurar dels altres!», NOLLER (*Febre d'Or*, O. C. I, 74.4).

«--- A la cella hi havia una gran inquietud, i així el dia va anar acabant-se ---; als altres també els devia passar una ratxa molt bona, perquè, arraconats cadascú en el seu llit, semblava que covessin alguna idea a dins del cervell --- En l'últim recambrió, que donava a la sala --- va deixondar-s'hi una veu fonda, un *xiu-xiu* d'iglésia, com evocada d'un altre món; de primer va ser només com un cop d'ala, després va sentir-se com si dues ànimes es fessin petons en el silenci --- aquell murmurí suau augmentava la gran quietud de la cella --- el *xiu-xiu* era suau, com la pluja menuda que ve a refrescar la terra morta de set ---», Coromines (*Presons Imag.*, XIII, *Dies de sol* = O. C., 997b29).

Mentre que de *xiu-xiu* tenim ja dades valencianes i ben primerenques, i *AlcM* el dona com a usual a tots els majors dominis dialectals de la llengua, tots quatre; del verb i dels seus derivats, molt vius en català central, no en tenim notícies sinó en escriptors d'aquesta zona; i no fou recollit per cap lexicògraf (manca Lab. 1840-1888 i *DAG.*) fins al nostre segle, i a la *Gram.* de Fabra, 1912: «*xiuxiuejar*: *cuchichear*» (en l'estudi dels derivats, p. 262, i el glossari). Però ja va usar-lo Verdager en el cant de l'incendi dels Pirineus: «De Canigó entre 'ls cingles un xaragall se bada / --- / hont d'un a l'altre 'l foc, en gegantina arcada, / com l'alt pont del Diable, s'havia escamarlat; / sols lladoners en brasa, rodant-hi, hi coetejan, / bell rastre de guspíres deixant, y flamareig, / mes tot seguit a la aygua del còrrec *xiuxiubejan*; / y tristos ays responen de

l'ona al borboleig», *Atl.* I, 44c.1

«El patró y la Beatriu, arrambats al trinquet, miraven en dalt --- resseguint el velam y les vergues ---; li parlà de la mar ---, de Benicarló, enrahonant-li de sa gent y de sos gustos, y, desviant ses ullades, no sé què *xiu-xiubejaria* arran mateix de ses galltones que, sofocant-se'n la Beatriu, s'hi enrogí com un perdigot», Pons Mass. (*Auca d. l. P.* XII, 192.2); «—Mira, noy: això sí que tu has de fer-ho ---. En Lluís enlayrà el cap --- y, après de rumiar-s'ho, respongué ab resolució: —Per any nou si vos sembla --- Ni m'ha vagat el pensar-hi... Què hi dius tu? —afegí, dirigint-se a la Rossa que, encuriósida pel *xiu-xiueig*, compareixia a la quietat...», id., id. (VI, 44.14f.). Guimerà, en un dels seus millors poemes, va usar-ho en una forma contrreta: «--- / La mare, ab lo cap dels dits, d'un llibre 'ls fulls ressegua, / y *xiuxejava* oracions o què sé jo 'l que 's llegia / ---» (*De la Infantesa*, v. 10), que no crec gaire posterior a l'*Atl.*, i potser només ho hem de mirar com a llicència poètica, car és forma bastant desusada (imitada només per algun escriptor secundari, *AlcM*), que Fabra, en la seva *Selecta* de 1912 (p. 303), ha d'explicar en nota.

PBertrana usava totes dues formes; segons sembla amb matís distintiu: la plena per al so d'objectes, i l'abreujada en el sentit de 'susurrar, dir de baix en baix': «La jova trastejava per la cuina --- tornava --- als fogons, ont hi *xiuxiuejava* una cassola»; i d'altra banda: «*xiuxejant* entre ells coses horribles d'un castell maleït» [alusió a *Les Presons Imaginàries* de Coromines]; «s'endugueren a la mare i davallaren tots l'escala, *xiuxejant* estranyes filosofies; --- el servei funerari ---» (*Crisàlides*, 20.4, 81.10, 47.11f.); distinció que em sembla digna de ser preconitzada per a la llengua literària comuna.

El caràcter de creació onomatopeica és palès en aquest mot, del qual no sé gaires paral·lels a la Romania. Però és curiós que n'hi ha en mossàrab i àrab magrebi; i no pas esporàdics ni recents. Encara que l'hispano-àrab ho incorporà al seu sistema gramatical àrab, ningú no pensí que pugui ser mot àrab genuí: no sols no té arrel semítica (res d'això en Belot ni el *Suppl.* de Dozy, fora de *RMA.*), ni hi ha això ni res d'equiparable a l'E. d'Algèria; sinó que ja el so de ç, amb què tenim el mot comprovat per l'àrab granadí, és estrany al consonantisme àrab; i les dues úniques dades medievals són d'Espanya.

Certament adaptat al sistema àrab: l'àrab granadí l'havia emmolat al vocalisme *au* (únic diftong en *y* que posseïx l'àrab); en la morfologia àrabiga només són normals els verbs del tipus consonàntic que amb fórmula matemàtica podríem simbolitzar per *x-y-z* o bé per *x-y-y*; però hi ha algunes atrels quadrilíteres, sobretot algunes de caràcter expressiu, onomatopeic o hipocorístic, majorment del tipus reiteratiu *x-y-x-y* (o bé, no tant, *x-y-x-z*). *PAlc.* registra «cantar, piar: *chauhâu*, *chauhâut*, *nichauhâu*» (ed. Lagarde, 121.7), on, desglossant les desinències conjugatives *-t* i *ni-*, ens queda *çauçâu*; i, si pensem que *a/ç* en fonètica àrabiga són al·lòtrops contextuais d'un sol i únic fonema (vocal